

У сучасній системі середньої загальної освіти мають місце інновації як практичного, так і теоретичного рівнів; вони є показником її активного розвитку та адаптації до нових соціально-економічних умов, намаганням відповідати потребам і запитам суспільства, тобто і надалі ефективно реалізувати функції освіти. Кожен інноваційний процес пов'язаний із творчістю, креативністю особистості вчителя, управлінця системою освіти, науковця чи то педагогічного колективу; мета такої діяльності – підвищення ефективності та якості навчання і виховання, а одним із важливих завдань є формування та розвиток інтелектуальної, творчої, компетентної особистості.

Інновації в середній загальній освіті є показником її реформування – на рівні змісту (зміст державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, програм навчальних предметів, нові навчальні предмети), на рівні методики (проекти, технології, методики, наприклад, – психолого-педагогічна система творчого виховання І. Волкова; психолого-педагогічна програма виховання творчої особистості школяра В. Моляко; навчально-виховна система «Школа творчості В. Алфімова, М. Артемова, Г. Тимошко»; технології особистісно зорієнтованого навчання (О. Савченко, С. Подмазін, С. Якиманська); технології модульно-розвивального навчання (Н. Клокар, А. Фурман) та інші), на рівні форм навчальної діяльності (насамперед, дистанційні форми навчання), на рівні управління освітньою системою (шкільні округи, теорія і практика муніципального управління тощо), на рівні засобів навчання (насамперед, використання ІКТ, електронних навчальних засобів, мережі Інтернет) та на рівні послуг (сучасні види послуг в освіті – різні форми дистанційного навчання, нові навчальні курси тощо).

Таким чином, у теорії інноваційної педагогіки наявні певні розбіжності у тлумаченні одних і тих же понять різними авторами, що пояснюється насамперед відносно незначним «віком» інноваційної педагогіки, тим, що ця галузь педагогічної науки перебуває у процесі становлення, а отже, її категоріально-понятійний апарат (тобто методологічні основи) ще цілком не сформовано, що властиво будь-якій іншій науці на окресленому етапі.

Список використаної літератури

1. Абасов З. А. Понятійно-терминологический аппарат инновационной педагогической деятельности / З. А. Абасов // Философия образования. – 2006. – № 1 (15). – С. 56-62.
2. Буркова Л. В. Класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму управління інноваційним процесом в освіті / Л. В. Буркова // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : збірник наукових праць / [ред. кол. Л. І. Даниленко та ін.]. – К. : Логос, 2000. – С. 231-238.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь : Перун, 2001. – 1440 с.
4. Елканов С. Б. Основы профессионального самовоспитания будущего учителя / С. Б. Елканов. – М. : Просвещение, 1989. – 240 с.
5. Лунячек В. Е. Элементы технологии управления современной школой / В. Е. Лунячек. – Х., 1999. – 120 с.
6. Остапчук О. Методологія інноваційних процесів – крок до розуміння сутності / О. Остапчук // Рідна школа. – 2004. – № 2. – С. 3-6.
7. Педагогічний пошук / [упоряд. І. М. Баженова]. – К. : Рад. школа, 1988. – 197 с.

Валентина Сушко

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В ПРАКТИКУ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ

Як зазначає видатний український педагог Алла Микитівна Бойко, «сучасна парадигма виховання, що відтворює зміни в суспільстві, диктує необхідність пошуку теоретичних ідей, технологій і зразків досвіду відповідно до інноваційної соціально-педагогічної дійсності як відкритої гуманітарної сфери з метою побудови виховного процесу, цілісного духовно-морального дискурсу, що утримує національну традиційну культуру,

забезпечує єдність держави, суспільства і особистості. Сучасні виховання і освіта – не лише результати інноваційного розвитку, а й найважливіша умова його забезпечення” [1, с. 5].

Метою даної статті є висвітлення перспектив впровадження у практику навчально-виховних закладів передового педагогічного досвіду.

У педагогічній науці існує багато визначень поняття «педагогічні інновації». Е. М. Роджерс дає таке визначення: «Інновації – це ідея, яка є новою для конкретної особи...». О. І. Кочетов вважає, що «інновації—це цілісна теоретична, технологічна і методологічна концепція оновлення педагогічної діяльності, що забезпечує її вихід на вказаний рівень». У першому випадку інновація розглядається як суб'єктивний фактор педагогічної діяльності, у другому – як об'єктивний. Усе залежить від того, ким і на якому рівні вирішується педагогічна проблема. Нове, що народжується у конкретному педагогічному колективі, має суб'єктивний характер і буде новим для певної кількості педагогів. Коли вирішується принципово нова освітня проблема, то інновація має об'єктивну новизну.

Французький учений Е. Брансуїк виокремлює три важливі види педагогічних інновацій: 1) в ролі освітніх ідей, які цілковито нові і раніше не відомі; 2) адаптовані, розширені або переоформлені ідеї і дії, які набувають особливої актуальності в певному середовищі й у визначений період часу; 3) педагогічні нововведення, які виникають

Як вважають учені І. Д. Бех, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, В. М. Мадзігон, стосовно їх суті, на них покладена місія конструювання стратегії освіти, тобто прогнозування і визначення перспектив її розвитку.

У результаті аналізу різних підходів до визначення педагогічних інновацій і досліджуючи механізми їх створення, це поняття педагогами визначається як результат процесу створення нового, що відповідно оновлює педагогічну теорію і практику, оптимізуючи досягнення поставленої перед суспільством освітньої мети.

Створення інновацій – творчий процес, що відповідає умовам пошуку нового, оригінального, оптимального. У результаті здійснення пошуку не завжди виникає нове. Процес можна назвати інноваційним тоді, коли йдеться про опанування і впровадження в педагогічну практику.

У сучасному освітньому просторі відбувається інтенсивне переосмислення цінностей, долаються стереотипи педагогічного мислення. За цих умов пробуджується ініціатива педагогів, їх творчий потенціал.

За таких умов потрібні прогнозовані, плановані зміни управління інноваційними процесами. Актуальними є науково-педагогічні підходи до їх організації на загальнодержавному, регіональному та рівні загальноосвітнього навчального закладу.

Загальнодержавний рівень управління інноваційними процесами формує освітню політику, забезпечує нормативну базу для її реалізації. Основою нормативної бази інноваційної діяльності в освіті є Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про науково-технічну інформацію», «Про наукову і науково-технічну експертизу».

В окремих державних документах наголошується на важливості організації інноваційної діяльності та визначаються її перспективи. Так, Комплексним планом заходів розвитку загальної середньої освіти на 1999-2012 роки, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України, передбачалося розробити і впровадити ефективні моделі управління ЗНЗ; розробити та затвердити регіональні програми розвитку загальної середньої освіти; забезпечити проведення наукових досліджень з актуальних проблем педагогічних кадрів, їх діяльності та професійного вдосконалення. Загальні збори АПН України ухвалили Постанову щодо необхідності здійснити науково-методичне забезпечення підготовки вчителів до інноваційної діяльності [2].

Колегія Міністерства освіти і науки України своїм рішенням від 29.05.2003 р. затвердила «Середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня у сфері освіти», а саме:

- інноваційні технології навчання;
- інтерактивні методи навчання з використанням інформаційних технологій.

Інноваційна освітня діяльність на рівні окремого навчального закладу передбачає використання інновацій, експериментальну перевірку продуктивності і можливості застосування інновацій у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти.

Відповідно до Положення, навчальні заклади, які, за наказом управління освіти, включені до переліку шкіл з апробації нових ідей, отримують статус експериментального навчального закладу, що не змінює підпорядкування, форму власності. Поточний контроль за результатами експерименту здійснюють наукові керівники програм. Загальний контроль – органи управління.

Актуальним є розділ «Поширення та застосування інновацій» на основі їх апробації:

- створення комп'ютерно-орієнтованих систем навчання з різних предметів і навчальних дисциплін;
- розробка і впровадження новітніх дидактичних моделей та технологій профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах;
- розробка програмових засобів навчального та наукового призначення, новітніх програм, підручників, посібників та методичних матеріалів, у тому числі і електронних.

Нормативну підтримку інноваційної педагогічної діяльності забезпечує Положення «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (Наказ МОН України від 17.11.2000 р. № 522), що передбачає:

- розробку інновацій у системі освіти та суб'єктів інноваційної ініціативи;
- ухвалення рішення про організацію та проведення експерименту, безпосередні етапи проведення експерименту;
- ухвалення рішення про розширення бази, внесення змін у програму дослідно-експериментальної роботи, припинення, завершення експерименту; поширення та застосування інновацій у системі освіти;
- виявлення передумов щодо апробації, прийняття рішення про масове поширення інновацій у системі освіти, виявлення засобів зберігання інформації про інновації та їх застосування, також джерела фінансування інноваційної освітньої діяльності [4].

Цільовим державним документом, що регламентує інноваційну педагогічну діяльність в Україні, є Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад. У ньому сказано, що «експериментальним навчальним закладом називають такий загальноосвітній навчальний заклад, у якому проводиться експеримент з перевірки результативності та можливості застосування освітніх інновацій» [3].

Ефективність реалізації нововведень на рівні загальноосвітнього навчального закладу, насамперед, залежить від інноваційного потенціалу школи.

Інноваційний потенціал школи – це здатність створювати, приймати та реалізовувати нововведення. На цій основі створюється модель інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу, яка обґрунтовує можливості школи до інноваційної діяльності: матеріально-фінансовий та особистісний потенціал.

Матеріально-фінансовий – передбачає наявність приміщень та зручний режим їх експлуатації; наявність фінансових можливостей (оплата додаткової праці педагогів, гнучкість щодо використання коштів тощо).

Особистісний потенціал – це професійні можливості педагогічного колективу, керівників для здійснення інноваційної педагогічної діяльності та можливості учнівського контингенту.

Інноваційний потенціал школярів передбачає наявність досвіду творчих справ, колективної діяльності, здатності до самостійної навчальної діяльності та саморозвитку, достатній загальнокультурний рівень, різноманітність інтересів.

Важливою складовою інноваційного потенціалу є здатність навчального закладу до створення інноваційного-середовища: наявність високого освітньо-культурного рівня співробітництва.

Отже, впровадження досягнень педагогічної науки і передового досвіду у шкільну практику розглядається як такий компонент педагогічної діяльності від якого безпосередньо залежить неперервність підвищення кваліфікації вчителя, а отже – ефективність і якість виховної діяльності загальноосвітнього навчально-виховного закладу [1, с. 31].

Список використаної літератури

1. Бойко А. М. Упровадження педагогічної інноватики в практику виховної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / А. М. Бойко ; Полт. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 400 с
2. Ващенко Л. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти: особливості управління // Освіта і управління, 2001. – № 4. – С. 59-68.
3. Положення «Про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (Наказ МОН України. від 20.01.2002 о. № 114).
4. Положення «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (Наказ МОН України від 17.11.2000 р. № 522).

Анна Ночовна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ

Одним із шляхів модернізації освітньої системи України є упровадження в навчальний процес інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації (італ. *innovations* – новизна, нововведення) – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства. Інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією (лат. *integratio* – відновлення, об'єднання в ціле окремих елементів) знань і форм соціального буття. Нині створюється нова педагогіка, характерною ознакою якої є інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому. Педагогічну інновацію розглядають як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, упровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

Педагогічна інноватика покликана відображувати сутність нового міждисциплінарного наукового напрямку, що охоплює вивчення питань філософського, психологічного, психосоціального, інформаційного та педагогічного забезпечення інноваційних процесів, спрямованих на розв'язання проблем і завдань сучасного етапу розвитку освіти й особистості [1, с. 78].

Розв'язання питання засвоєння, поширення та впровадження інновацій у системі освіти потребує розгляду спеціального науково обґрунтованого напрямку, педагогічної інноватики, який інтегрує в собі теоретичні й практичні засади інноваційних процесів в освітянській сфері. Дослідження історичного аспекту впровадження інновацій у систему освіти дає змогу зробити висновок, що цей напрям інтегрує в собі різноманітні підходи до здійснення нововведень в освіті, основою яких є філософські, психологічні, психосоціальні, педагогічні розробки та нові досягнення. Крім того, мають вплив також сучасні напрями, які створюються в результаті поєднання кількох існуючих, наприклад педагогічна психологія, педагогічна соціологія, педагогічна інформатика.

Історичний аналіз розвитку різноманітних систем освіти свідчить передусім про філософський фундамент нововведень, до якого належать: теорія наукового пізнання; загальна теорія систем; теорія філософії освіти; ідеалістичний та матеріалістичний напрями у розробці нововведень; позитивістський, неопозитивістський, прагматичний, антропософський, гуманістичний напрями; діалектико-матеріалістичний напрям радянського періоду, а також концепції екзистенціалізму, сцієнтизму тощо.

До педагогічного фундаменту нововведень належать такі теорії та концепції: теорія цілісного навчально-виховного процесу, теорія оптимізації навчально-виховного процесу (Бабанський Ю. К.), теорія поетапного формування розумових дій (П. Я. Гальпе-